

Poljski katolicizem.

Papež Leon XIII. je poslednje dni izjavil, da je opetovano opominjal Poljake, naj bi ločili vero od politike, ker je gledé na njih sedanjo usodo to neizogibno potrebno. Morda ni bilo še papeža, ki bi bil imel toliko poguma, Poljakom povedati resnico tudi gledé na njih politikovanje. Snel jim je avtoritativno z obraza krinko. Zadel je pa tudi vse tiste, ki verujejo ali iz svojih posebnih interesov hočejo verovati, kakor da bi se Poljaki stalno in izključno borili za vero, za katoličanstvo.

Katoliška hierarhija vsega sveta uže stoletja razglašá, da Poljaki so katoličani par excellence, in da vsa njih stremjenja ne merijo na drugo, kakor na razširjenje katoliške vere. Ne v Evropi, ne v Ameriki ne zaslediš patentovanih in privilegovanih katoliških glasil, ki bi ne hvalila poljskih del in bojov s stališča rimskega katolicizma. V tem se slovanski privilegovani katoliki čisto nič ne razločujejo od katoliških vernikov drugih narodov. Razlika v zapadni Evropi je le ta, da je tu nekaj agresivnih narodov, ki imajo posebne dobičke pred očmi, ko trdijo, da Poljaki so nedolžni politiki, in da to, kar storé, vrši se izključno v katoliškem interesu.

Politika nekaterih zapadnih držav ima v svojih glavnih namerah in ciljih tudi to, da bi se kazala Rusija v kar možno temnih barvah barbarstva. Dobro sredstvo zato vidijo tudi v utrjenem mišljenju, kakor da bi Rusija bila silna nasprotnica katolicizma, in kakor da bi hotela radi tega prosledovati ter iztrebljati Poljake. V resnici verujejo pobožne, najivne, v politiki nedolžne slovanske in neslovanske katoliške dušice, da v Rusiji gospoduje trinožstvo, ki kaže svojo moč sosebno Poljakom, in ki kot tako pošilje preproste poljske katolike, kakor njih svečenike in celó škofe, v hude ječe in v prognanstvo v oddaljeno Sibir. Latinizatorji jih v tej veri utrjujejo potem še z opisovanjem razlik med katoličanstvom in pravoslavljem, in se na to stran s pretiravanjem ter vsake vrste lažmi neizmerno zagrešajo proti pravoslavju. Tudi za ta del se odlikuje papež Leon XIII od premnogh svojih prednikov, ker on povdarja celó v posebni okrožnici, da med katoliško in pravoslavno vero ni odločilnih razlik, in da navskrižje se dostaje najbolj poglavarstva cerkvenega. Sedanjí papež je torej sam svetovno laž zavrnil in s tem vdaril krive proroke privilegovanih zaščitnikov katoliške vere.

Lehko umevno pa je, da, dokler kažejo Rusijo v taki svetlobi, izpodkopujejo simpatije k ruskemu narodu pri

civilizovanih narodih v obče, in takó so latinizatorski pomočniki zapadne politike in po njej propagovane kulture dosegli tudi pri zapadnih Slovanih to, kar načelno in stalno želi zapadna politika. Proti Rusiji imajo zapadni Slovani toliko predsodkov, da bi bilo potreba Herkulove sile za iztrebljenje največih lažij in obrekovanj nasproti Rusiji. In vse to je dosegla zapadna politika sosebno tudi s pomočjo poljske agitacije in poljskih, sedaj celó od Leona XIII razglašenih lažij.

Poljski katolicizem je tesno združen s politikó poljskega, nenasitljivega in nepopoljšljivega plemstva. Poljske množice so bile do današnjega dne v takih materijalnih, duhovnih in duševnih sponah, da so bile nesposobne, zaslediti namere svojih plemskih tlačiteljev. Ti so za politiške svoje namere, bolje rečeno, nakane, uže pred vekovi iskali povodov, kakó bi se vrgli na rusko zemljo. Vera jim ni mogla pomagati, dokler so imeli Poljaki isti grško-vstóčni obred, kakor Rusi in slovanski narodi v obče. Še le ko se je cirilometodijska cerkev uničila tudi med poljskimi množicami, mogli so vodniki poljskih tlačanov zasaditi verski antagonizem med Poljaki in Rusi. Še le potem so začeli prodirati poljski politiki daleč tje proti vstoku in jugovstoku v rusko zemljo, ter se jim je bilo vsaj začasno posrečilo pridobiti si takó zvano gospodarstvo od morja do morja. Tako gospodarstvo, mimo gredé povdarjano, je cilj tudi sedanje poljske šlahte, naj si uže sanjari in rogovili v Rusiji, Nemčiji ali pa pri nas, kakor so to na Levovski razstavi dovolj jasno razkrili še lanskega leta.

Zal, da politiko poljskih plemičev so podpirali v prejšnjih vekih tudi jezuiti in drugi katoliški propagandisti, in nekako jednaka vrsta jezuitov-vazilijancev podpira popolnoma slično politikó poljskega plemstva tudi dandanes v Galiciji in jo namerja krepiti tudi v Bukovini.

Jezuiti in v obče katoliški pomočniki poljske politike prejšnjih vekov niso razumeli notranjih povodov poljskega plemstva, kateremu je šlo ne za katolicizem, temveč izključno za gospodstvo črez granice dotedanjega poljskega gospodarstva. Katoliški pospeševalci politike poljske šlahte so morda mislili, da koristijo katoličanstvu, in tudi dandanes so katoliški propagandisti v Galiciji v takih zmotah. Iz zgodovine je katoliška cerkev razvidela, da njeni zaščitniki poljske politike ne le niso koristili katoličanstvu, temveč so mu škodili v nepreračunljivih merah. Pravoslavni Rusi bi o rimskem katolicizmu imeli po vsem ugodniše mnenje, nego se jih je

oprijelo vsled pomoči, katero so latinizatorji dajali in jo še delé poljski politiki. Sedanji papež Leon XIII je razsvetljen velik duh in skuša popravljati, kar je zakrivila kratkovidnost v prošlosti.

Zakaj povdarja Leon XIII ravno sedaj, da ni bistvenih razlik med pravoslavjem in katoličanstvom? Zato ker so latinizatorji tekom mnogih vekov razsejali prav satanske laži med katoliškimi, zapadni politiki podrejenimi množicami. Te laži so svetovne, in tla jim more med katoliškimi verniki izpodkopati le takošna avtoriteta, kakoršna ima Leon XIII. Le on more pretresti in polagoma izpreobrniti dosedanje krivo mišljenje, katero so zapadni latinizatorji vcepili nevednim katoliškim množicam raznih narodov. Leon XIII vidi, da tudi dandanes je zaslepljenih latinizatorjev, ki, namesto da bi služili pospeševanju katoličanstva, škodujejo istemu ter podpirajo jedino tisto politiko, ki hoče vsiliti sosebno Slovanom zapadno kulturo.

Biskup Strossmayer je istih nazorov o sedanjosti in prošlosti; tudi on poskuša iztrebiti predsodke in zapreke, ki jih je prošlost in sedanjost nakopičila proti zjedinenju rimske in pravoslavne cerkve, sosebno med Slovani. Strossmayer je sam dovolj skusil, kaka je tista politika, ki se kaže, kakor da bi pospeševala tudi katoliško vero, v tem ko dela največe zapreke, da bi se katoličanstvo pospeševalo na starih, sedaj izpodkopanih podstavah, torej s cirilometodijsko cerkvijo, tudi med zapadnimi Slovani.

Zakaj nadalje opominja papež Leon XIII, zopet in zopet ravno Poljake, da naj ločijo vero od politike? Zato ker vidi, da politika poljskega plemstva ni katoliška, temveč v obče jako posvetna, oddaljena od vsakaterega pospeševanja katoličanstva. Leon XIII. vidi, da Poljaki so največa zapreka razširjenju katolicizma, ker ostalim Slovanom izpodkopujejo vero v rimskega papeža, da bi mogel on ščititi s katolicizmom tudi narodnost slovanskih narodov.

Papež Leon XIII. pri vsej avtoriteti, ki jo je pridobil v vseh delih sveta, je onemogel nasproti politiki poljskega plemstva; on tej politiki sam ne veruje, da bi pospeševala katoličanstvo, pač pa je preverjen, da se nad katolicizmom poljskih politikov izpodtikajo drugi Slovani. Poslednji, kolikor so pravoslavni, sodijo, da bi se jim slabo godilo v uniji z Rimom, kakor se izpodkopa sedaj unijatska cerkev, kolikor je pod gospodarstvom poljskega plemstva.

Poljski katolicizem oslablja avtoriteto in vpliv katoliške cerkve zlasti pri pravoslavni Slovanih in potem Slovanih v obče. Zato dela poljska politika sosebno prosvetljenemu Leonu XIII toliko skrbij; zato on opominja Poljake, njih plemstvo in hierarhijo, naj bi razločevali vero od politike. On jim s tem ne nasvetuje, da bi se odrekli politiki; on jih le svari, da bi vere ne rabili več kot propagandistino izključno posvetnih političkih namer in ciljev. Leon XIII. naznanja z opominom do Poljakov, da je še drugih sredstev, s katerimi dohaja politika k svojim ciljem, vero kot sredstvo za posvetne namene naj bi pa opustili poljski plemiči, ki se identifikujejo s Poljaštvom.

Leon XIII., ki vé, da je politika v vseh krščaskih dobah posluževala se vere za svoje posvetne namene, opominja pa dandanes najbolj Poljake, naj bi ločili vero od politike radi tega, ker ni naroda, ki bi vero za političke namere rabil in zlorabil v toliki meri, kakor poljsko plemstvo. To vidimo najbolje v današnji Galiciji, kjer jemljejo z ničevnimi pretvezami unijatskim Rusom znak za znakom pri njih kirilometodijskem obredu. Namera poljske politike v Galiciji in sedaj tudi v Bukovini de-

luje nato, da bi unijati sprejeli rimski obred in s tem asimilovali se s Poljaki. Katoliška cerkev ne more s poljačenjem unijatskih Rusov pridobiti čisto nič, ker katoliška cerkev je sama zadovoljna z unijati kot takimi, in je sama tekom vekov naglašala, da je zaščitnica podobnih obredov in tradicijonalnih svojstev v cerkvi, in Leon XIII. še posebe naglašá, da naj se hrani cerkvena avtonomija z obrednimi posebnostimi. A tudi ko bi rimski katolicizem pridobil kaj pri preobračanju unijatov v katolike rimskega obreda, izgubi pa toliko več v moralnem pogledu pri pravoslavni vernikih, do katerih ne seza moč in sila poljske politike.

Zapadnim državam, ki razširjajo zapadno kulturo proti vstoku, ugaja politika poljskega plemstva, in iste države same bi najraje pridobile takih pomočnikov, kakoršni so poljski plemiči, tudi proti evropskemu jugovstoku. Katoličanstvo se na zapadu danes rabi kot obče političsko sredstvo proti pravoslavju; kaže se, kakor da bi hoteli Evropo razdeliti, z vključenjem protestantizma in katolicizma, v jeden del, in s pravoslavjem v drugi del, in poljska politika bi bila zadovoljna za se in za drugo zapudništvo, ko bi vsa Evropa pokatoličila se v smislu poljskega katolicizma; kajti poljsko plemstvo misli, da bi po tej poti najlaže zopet doseglo staro gospodarstvo od Baltijskega do Črnega morja ali, kakor pravijo krajsje, od morja do morja. Poljsko plemstvo, v službi zapadne politiki, sanja o povrnitvi nekdanje mogočnosti; politika zapadnih agresivnih narodov računi pa drugače. Razvidno pa je uže naprej, da sanje poljske ostanejo sanje, usluge poljskih plemičev pa dejstvo, ki naposled bode na škodo Slovanstvu. Vse kaže, sosebno tudi v našem cesarstvu, da opomin papeža Leona XIII., naj bi Poljaki ločili vero od politike, ostane dejanski brezvspešen; Slovani pa so sami sebi dolžni, da obračajo na politikovanje poljskega plemstva toliko več pozornost, kolikor večji vpliv dobiva isto plemstvo v obči politiki.

Posojilnice z omejenim in neomejenim poroštvom.

Na Slovenskem se posojilnice sosebno poslednja leta jako brzo množé in razvijajo, da je veselje. Na Koroškem, Kranjskem, Primorskem in Štajerskem je vseh posojilnic sedaj okolo sto poleg nove „Centralne posojilnice slovenske“. Med 92 posojilnicami, katere našteva najnovejša Lapajnetova knjiga kot delujoče, jih je le 16 z omejenim poroštvom, vse druge so zasnovane z neomejenim poroštvom.

Doslej vodijo obe vrsti posojilnic pošteni, požrtvovalni rodoljubi, in ni slišati, da bi se bila pripetila kaka nesreča, vsled katere bi morala napovedati ta ali ona posojilnica konkurz. Razni slovenski sloji, ki podpirajo posojilnice, in tudi ti, ki dobivajo od njih pomoč, imajo v te gospodarske zasnove zaupanje, in ugodno razvijanje utrjuje isto zaupanje od leta do leta. Vloge hralničarjev se vsled tega množé, in vprašanje o razliki posojilnic z omejenim ali neomejenim poroštvom ni doslej imelo aktualnega pomena.

Pošteno in previdno ravnanje pri posojilnicah slovenskih vzbuja nadejo, da bode tako ugodno tudi v bodočnosti. Tudi imamo sedaj občé, dasi oboroženi mir, vsled katerega se ni treba posebno bati, da bi vlagatelji tu ali tam kar nagloma začeli jemati nazaj svoje vloge, in je tudi preskrbljeno, da se mora odpoved večih zneskov naznanjati mnogo prej, nego manjši zneski, katere morejo izplačevati posojilnice iz svojih zalog, ali primerno izposoditi si jih

pri drugih posojilnicah, odslej zlasti pri „Centralni posojilnici slovenski“, in v tem slučaju ima ta najnovejša posojilnica jako hvaležno in domoljubno polje; kajti ona more rešiti mnogokako šibko zadrugo iz opasnih stisk.

Kljubu vsem dosedanjim ugodnim okolnostim je treba pa vendar misliti na vse slučaje, na nemirne čase, na lokalne ali obsežniše katastrofe vsled slabih letin, požarov in drugih nezgod, potem pa tudi na neprevidnost, nemarnost, in naposled tudi nato, da se utegnejo vteptati s časom v vodstvo neznačajni, nepošteni ali tudi samo lekkomisleni ljudje, ali pa nadzorniki preveč zanemarjati svoje težke in prevažne dolžnosti. Za take slučaje, ki se utegnejo pripetiti, dasi nepričakovano, tudi med Slovenci, je vendar naposled važno vprašanje o razlikah dobrot in opasnostij obeh vrst porošstva posojilnic.

Schulze-Delitsch je od začetka priporočal posojilnice izključno z neomejenim poroštvom, in začele so se na Nemškem po vseh krajih snovati po njegovem sistemu. Schulze-Delitsch je po tem na Nemškem v jednom listu izpregovoril o važnosti takih denarnih osnov. Isti članek je čital tudi do današnjega dne nepoznan češki dijak, ga prelozil ter priobčil v češkem listu, ki tudi ni več znan. Čehoslovani, ki so uže poprej imeli posebnih vrst posojilnic, in ki so še poznali slovanski značaj in veliki pomen zadrug, so takoj razumeli novi sistem ter ga priredili po svoje, opirajoči se na to, kar so uže imeli sami. Takó so nastale češke založne, in te so se razločevale takoj od začetka od Schulze-Delitschevih posojilnic, da so se večinoma snovale z omejenim poroštvom. Glede deležev je Schulze-Delitsch svetoval kar možno visoke deleže, Čehi pa so jih znižali na 10 glđ. To se je zgodilo l. 1854.

Ko je o tem zvedel nemški snovatelj, mrmral je in in grajal Čehe, da niso prevzeli njegove zasnove neizpremenjene, torej tudi z neomejenim poroštvom. Opazoval je natanko razvoj čeških posojilnic, a ko je videl, da vspevajo tudi take posojilnice, pomiril se je in odtlej je tudi on dopuščal obe vrsti posojilnic.

Nadaljnja skušnja je poučila Nemce, Čehe in druge narode, da posojilnice z omejenim poroštvom takisto izpolnjujejo svojo zadačo. Uže načela občega gospodarstva zahtevajo, da ne postanejo gmotne žrtve eventualno večje, nego so gmotne dobrote. Posojilnice z neomejenim poroštvom pa so za neke slučaje preopasne, nego da bi jih mogli odobravati za vsak čas, za vsak narod in za vsak kraj.

Kaj pravi zakon? Nemški zakon o zadrugah se je vstvaril l. 1868 vsled pritiska od Schulze-Delitscha in pozna samo neomejeno porošstvo, dasi so bila na Bavarskem društva tudi z omejenim poroštvom, proti katerim se je stalno upiral Schulze-Delitsch. Avstrijski združni zakon od 9. aprila 1873 so napravili po nemškem združnem zakonu, a s to razliko, da avstrijski združni zakon dovoljuje zadrug tudi z omejenim poroštvom. V avstrijskem drž. zboru je bil radi tega hud boj; prvaki nemške liberalne stranke so po vsej sili hoteli, da bi, kakor v Nemčiji, zakon dopuščal izključno zadrug z neomejenim poroštvom, vendar so bili prodrli njih nasprotniki. Kdor vzame v roke naš zakon o zadrugah, zasledi, da poleg običih določeb obseza zakon tudi posebna določila za društva z neomejenim in omejenim poroštvom. Za društva z omejenim poroštvom določuje zakon od l. 1873, da vsak društvenik je zavezan nasproti društvu z zneskom, jednakim deležu, ako ni posebnih določil v društvenih

pravilih (§ 76), in ta dolžnost se razteza na jedno celo leto po izstopu člena iz društva z omejenim poroštvom, potem da se delež izstopivšega, umrlega ali izključenega društvenika ne izplača pred pretečenjem tistega leta, za katero je člen še obvezan nasproti društvu (§ 79). Ko bi načelnštvo izplačalo prej take deleže, mora ono biti porok zato, in vrhu tega je določena še kazen za tako protizakonito postopanje.

Iz tega je razvidno, da zakon ne določuje, kakó visok naj bode delež; tu je dana društvom popolna svoboda, in to je treba s hvaležnostjo pripoznati, ker se morejo društva laže ravnati po posebnih razmerah. Ko bi bil zakon določil tudi visokost ali velikost deležev, mnogokatero društvo bi ne moglo povoljno razvijati se jedino radi tega, ker bi ti, ki bi želeli vstopiti v društvo, ne mogli utrpeti zakonito zahtevanega deleža. V krajih, kjer je ubošstvo doma, ne potrebujejo velikega kredita, in tu zadoščuje tudi majhen delež.

Opravični delež je prava podstava v pridobljenje kredita; kajti kredit more imeti le ta, ki kaj ima; ljudje pa pristopajo v društva, da bi za svoje potrebe dobivali kredit. Če je potreba jako znatna, treba je vstvariti tudi veliko podklado, torej v društvenih pravilih določiti visoke deleže. Ker pa denarni zneski, ki jih zložijo ljudje iz svojih opravičnih deležev, ne zadoščujejo v pokrivanje njih potreb, in potrebujejo torej kredita, treba je dati varstvo tudi upnikom ali tem, ki društvu posodijo in posojujejo denar. Zato zakon ne zahteva samo, da vsak društvenik vplača svoj delež, temveč da je tudi porok za obvezo društva, ki potrebuje tujega denarja (hranilne vloge, posojila). Ako društvo torej potrebuje mnogo, mora določiti prvič tudi visoke deleže, drugič pomnožiti pa tudi porošstvo.

Namesto zakonito dovoljenega dvojnega porošstva ali 2 krat takó velikega zneska, kakor je velik opravični delež, more društvo določiti trojni, četverni itd. znesek za porošstvo, obvezno za vsakega člena. Vsled take zasnove more si društvo pridobiti povečani kredit. Kajti upniki gledajo najprej na društveno imovino, torej na to, kar uže ima društvo (opravične deleže, rezervni sklad), in še le na drugem mestu poštevajo tudi moč porošstva. Ako je porošstvo le jednostavno, sešteje upnik lahko na prstih, koliko kredita more imeti društvo, in koliko mu hoče in more torej posoditi. Upniku je po takem popolnoma vsejedno, kake osebe so členi društva, ali so ubogi ali bogati ali pomešani.

Ako je pa potreba kredita novo vstopivših in starih društvenikov takó velika, da jej ne more zadostiti društvo kljubu dobljenim posojilom, more isto ali povišati opravične deleže, to pa obtežuje pristop ubožniših ljudij k društvu, ali pa mora povišati porošstvo od jednostavnega na 2, 3, 4 krat toliko po razmerah potreb. Na tak račun je možno društvom z omejenim poroštvom ustrezati vsem potrebam svojih členov.

Jednako pa mora solidno ali dobro vodjeno društvo postopati tudi pri sprejemanju hranilnih vlog. Ta, ki vlaga denar ali hranilničar tudi ni nič drugega, kakor upnik društva, samo da upnik sam precenjuje zmožnost društvenega kredita, v tem ko se hranilničar opira izključno na zaupanje. Radi tega pa ima društveno načelnštvo in nadzorništvo, nasproti hranilničarju dolžnost postopati jednako solidno, kakor nasproti zasebnemu upniku, z drugimi besedami, društvo ne sme tudi neomejeno sprejemati hranilnih vlog, temveč najviši znesek hranilnih vlog ne sme prekoračiti zneska, sestavljenega iz opra-

vilnih deležev, rezervnega zaklada in iz sneskov poroštva. Kajti ako vzame društvo več hranilnih vlog, nego znaša njegova imovina s poroštvom vred, potem ni več reelen!

Ako potrebuje društvo več denarja, ali ako hoče povišati kredit, ki se mu ponuja v obliki hranilnih vlog, dolžno je, če ne opravih deležev, povišati pa vsaj poroštvo, in potem more postopati dalje. Tako mora biti društvo; nikdar ne sme sprejeti več hranilnih vlog, nego jih more pokriti samo, kajti hranilničarju se ne sme nikdar zgoditi krivica.

Ako pride do katastrofe, v takem slučaju ne smejo trpeti škode ne upniki, ne hranilničarji, vprašanje je le, kako pa je varstvo družtenikov. Členi društva imajo omejeno poroštvo, po zakonu jednostavno, po družtenih pravilih eventualno dvojno, trojno itd. Vsak družtenik torej vé uže naprej, kaj ga čaka v slučaju katastrofe društva. Vzemimo jeden primer. Društvo z omejenim poroštvom je določilo opravilne deleže po 50 gld. in trojno poroštvo; ako je društvo gospodarilo slabo, mora družtenik v najhujšem slučaju plačati 200 gld. Kar preseza ta znesek, ne more se v nikakem slučaju zahtevati od družtenika. Katastrofa se utegne pripetiti le tedaj, kedar se družteniki ne brigajo za drugo, kakor da bi dobivali posojila od društva, ne da bi gledali na postopanje pri vodstvu in nadzorstvu.

Tako je torej vsakemu družteniku znano, kaka je z njim pri društvu z omejenim poroštvom. Ako se isto vodi pravilno, kakor je tu naznačeno, izogne se opasnostim in more reelno pokrivati kreditne potrebe družtenikov.

(Koniec pride).

Iz Krčevinskih potočnic.

(Elegija.)

Μή παρίσ: καλὰ. Νῶμα δικαίῳ στρατόν.
Pindar.

Malo poštenih ljudi je sedaj na svetu širokem,
Gadna prevara povsod drzno vzdiguje glavó.
Kakor rad rase zobnik v zatišju za starim ozidjem,
Zoperni duh svoj šireč, ki ga ima cvet njegov.
Bujno takó na zemlji, gorje, človeštvu v pogubo
Samopašnost in jad gadni poganjata kal.
Oj samopašnost, oj hči prokleta peklenskega gada,
Mnogo, premnogo si ti ugonobila ljudi.
Kdo ti podelil oblast? Kdo brza je tebi dal krila,
Da sedaj tu, sedaj tam zlo neizmerno rodiš?
Sosed moj bodi v izgled omikancem širnega sveta,
Sosed moj mrzko ravná v svoji deželi z ljudmi.
Ako tam kupi kdo kaj in plača enkrat že pošteno,
Često se mu pripeti, da še to plača enkrat.
Kedar nekoliko let čas vzame pod svoje peroti,
Često tam terja še spet stari poplačani dolg.
Kje je, ah, sram in kje je, ah, vest v tej blaženi lepi deželi,
Kakoršnih malo imá krasni popačeni svet?
Sram je z vestjó vred zavít v „bundo“ debelo, kosmato.
Kaj bo ubogi prostak, če mu voditelj je slab?
Naši voditelji vsi, kar nosijo tla vas slovenska,
Ljudstvo vodíte lepó, poučujoč je skrbnó!
Bodi pravica vam smer, kažipot vam bodi poštenje,
Naj ne godí se pri nas, kakor na sosednih tleh.

Božidar Flegerič.

Њеколико српскијех нар. прекорјечица и разлијех изрека.

(Из непечатане збирнице В. Радојевића.)

Ако јаво не удари бешиком, а оно ќе гробино м. Кад когод под старост чини, што није ни у младости, и ако би му се и онда па то кроз прете гледало.

Брза освеша: гошова срамота. (У Бука: „... гошова шешта“).

Боље је (све) зле синове поконаши, него ил и мање оставиши.

Зле очи добро не виде.

Идем докле ми пуша нестане. Тако одговори онај те не ће да каже истину када га когод упита где је иде. Том изреком управо каже се: идем докле се не зауставим, т. ј. докле сам наумно.

Кад се једе, дави се; кад се ради, мами се. Сваки посао треба хитро обављати.

Каква је шума—добар је зец. Т. ј. могао бих бити и гори, где сам се годно.

Ласно је ситану пошт хвалиши.

Не дај ми, боже, што ми мило било, а дај ми, боже, што ми боље било.

Пи женске ти свадбе! Питала жена мужа кад се вратио из сватова: је ли било какве зајевнице, а кад јој је он одговорио да није, она му тако одговорила.

Стид под ноге, а бруку на ноге (т. ј. треба ставити кад дође невоља да се рече истина). Другијем ријечима: Не треба се стиђети истине, па била и срамота ономе те је признава.

Радојевић.

Nekaj o našem leposlovju.*)

V št. 33. svojega lista pišete: „Leposlovja imamo Slovenci uže relativno mnogo, in ono je vsakomur lahko pristopno, torej bi ta priloga (namreč ženska priloga „Slov. Sveta“) v tem pogledu le malo ali nič ne hasnila“. Nad tem sklepom se ne bo nihče spodtkikal, ali njegova motivacija me je za hip presenetila. Če tudi se Vam bodo, g. urednik, morda čudne zdele moje misli, vendar sem uverjena, da je velika večina slovenskega ženstva z menoj enakih názorov. Slovenci nimamo relativno mnogo leposlovja, ampak imamo ga silno premalo.¹⁾ Pri nas so bili svoje dni samo slovníčarji, sedaj pa hoče biti vsak politik. Prav je sicer, da se trudimo spoznati razmere domače in morda tudi svetovne; da bi pa ob politiki zanemarjali drugo, kar je tudi potrebno, to bi bilo škodljivo. Ženska politikuje bolj s srcem nego možki; zato vpliva n. pr. Gregorčičeva „Domovini“ nanjo mnogo močeneje, nego sto najduhovitiših političnih člankov. Vsaka zavedena Slovenka stori svojo narodno dolžnost; ali za prepire, domače in druge, se ne briga mnogo.²⁾ Vaš list pripoveduje, kakó mogočno vpliva ženska na mišljenje in delovanje móž in na odgojo otrok, in da jej torej politika ne smé biti povsem tuja. Čuden tisti móž, ki bi si dal názore še-le od žene narekovati in se od nje voditi pri svojem delovanju.³⁾ Kar se pa tiče vzgoje otrok, mi pa vendar sami priznate, g. urednik, da nima ta prav nič opraviti s politiko; da govorimo z njimi v materinem jeziku in jih učimo ljubiti domovino, to, mislim, je naravno in ne spada v politiko.⁴⁾ Z mnogo večo pravico bi torej rekla o politiki, kar pravi Vaš dopisnik o leposlovju: Slovenci je imamo uže relativno mnogo, torej bi ta priloga v tem pogledu le malo ali celo nič ne hasnila.⁵⁾ Omenila sem, da imamo leposlovja silno premalo, in to je res. Deklice so čitale in bodo tudi še vedno čitale z veliko slastjo romane in novele. Kdor pa vé, kakó čitajo deklice, temu je tudi znano, da jim zadoščujeti časih dve leti za vse romane in novele, kar jih premore naše slovstvo. Potem pa pridejo na vrsto Marlitt et consortes.⁶⁾ Nekateri se nevoljni povprašujejo, kakó je to, da se dobé še sedaj po nekaterih slovenskih hišah nemški leposlovni listi. Kaj pa hočete drugega?

* Spis dali smo v pregled pisatelju onega sastavka, proti kateremu polemizuje ocenjena naša dopisnica. On prijavil nam je k temu spisu naslednje pripomoje:

¹⁾ Oprostite! Ako odštejemo v slov. slovstvu knjige nabožnega in leposlovnega obsega, kaj nam pa ostane? Ali torej ni res relativno, to je razmeroma mnogo leposlovja? O absolutni meri pa nisem pisal.

²⁾ V tem imate prav; saj pa tudi nikdor ne želi, da bi ženstvo uganjalo filologijo ali pa svetovno politiko: za može pa je oboje važno.

³⁾ Ženski vpliv ali žensko vodstvo ni vse jedno; prvemu se pač težko kdo ubrani, ne da bi si moral radi tega priti s prepričanjem navskriž.

⁴⁾ In vendar potujčevanje dece v rodbini in šoli, oziroma upor proti obema, je v najoži zvezi s politiko.

⁵⁾ Tu ste me povsem napačno umeli! Da bi bila „priloga“ namenjena politiki, na to nikdor misli ni; izrazil sem le željo, da bi se ondí raspravljale ženske težnje, in teh je mnogo, ki vse s politiko nimajo ničesar opraviti. V tem oziru koristila bi priloga več, nego pa z leposlovnim drobižem.

⁶⁾ Ali pa rajše takoj prične z njimi, ne da bi se potrudile za domače berilo. — Sicer pa mislim, da imajo naše deklice razum berila tudi že mnogo drugoga opravila; da torej pač naše leposlovje zadoščuje za dolgo vrsto let.

Kateri list se naroči in kateri ne, to odločujejo v največ slučajih gospé in gospodičine. Tem pa je „Ljubljanski Zvon“ v mnogih slučajih preznanstven. Kateri ženski pa, mislite, da bi zadoščevala za jeden mesec jedna sama številka „Zvonova“ in še celo taka, kakoršne so bile n. pr. predlanske? „Abaddon“ jim je bil preučen, in takó je ostala za vse leto Krstnikova „Jara gospoda“... Uverjena sem, da bi imel „Zvon“ dvakrat toliko naročnikov, ko bi se posvetil samemu leposlovju in bi prepustil znanstvene spise kakšnemu nalašč zató odločenemu, novemu časopisu. (Skušnija uči, da smo še prešibki za tako podjetje. Op. ur.) Da slovensko ženstvo ni tako apatično do domačega slovstva, kaže tó, da je ni z lepa, ki bi ne prečitala vsaj najlepših Jurčičevih romanov. Slovenke smo ponosne na Prešerna, Gregorčiča, Aškerca in druge naše slavne pesnike, v tem ko Nemke pač obožujejo Marlitovko, a Goetheja in Schillerja pa največkrat še po imenu ne poznajo.⁷⁾ Ponavljam: slovensko ženstvo bi uže opustilo tuje romane in tuje časopise, ko bi le imelo vsega tega dovolj v materinem jeziku. Naša „Marica“ je uže nekaj rekla, mi Slovenci smo nesrečni ljudje. Dostikrat nam pišejo povesti taki, ki bi boljše storili, ko bi molčali, tisti pa molčé, ki bi zares koristili narodu, ko bi pisali. Ravno pri tej priliki imam zopet dosti vzroka, da se pritožujem radi politike, ki nam je po mojih mislih požrla uže mnogo povestij. A še nekaj. Stritar je nekje uže govoril o tem, kakó hoče biti pri nas vse izvorno. In to je še vse ravno tako kakor je bilo takrat. Poglejmo v Nemce! Tam pride na jedno izvorno knjigo poveč prevodov. Pri nas pa noče nikdor sloveniti, ker to se zdi vsakomur prenizko. Imamo sicer nekaj prevodov, toda prva napaka pri njih je ta, da vzame prelagatelj tisto knjigo, katera mu je bolj pri rokah, druga pa je ta, da jo po navadi preloži šušmarsko. Kdo pa bo potem to čital? Rajša vzame vsaka ženska v roko nemško knjigo, nego pa take popačene prevode. Nihče mi ne more zameriti, če se ob tej priliki zadenem tudi ob „Slovensko knjižnico“, ki prinaša dobre prevode — srednje vrste izvirkov. Škoda! Dobre izvirkov pa onečščajo slabi prelagatelji.⁸⁾ Mnogo bi se še dalo povedati proti besedi, da imamo Slovenci mnogo leposlovja; toda naj bo dosti. Tudi s tem, kar sem povedala, nikar nisem hotela reči, da naj bi priloga „Slov. Sveta“ prinašala leposlovne spise. Ta zahteva bi bila smešna. Ravno tako mi ne pride na misel, da naj bi se iz nje izključila politika. Nikakor ne! Duška sem dala samó, kakor sem uže takoj v začetku omenila, svojemu presenečenju nad motivacijo Vašega dopisnika, čemu ni treba v prilogi leposlovja. Jaz mislim, da ga zato ni treba, ker „Slov. Svet“ niti prostora nima za romane in novele, in ker je dolžnost naših leposlovnih časopisov, da nas v tem oziru oskrbujejo pridnejše. Kajti, leposlovje je bilo in ostane jedno prvih uslovij za notranje narodovo življenje.⁹⁾

Tugomira.

RAZGLAD PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Občni zbor „Sl. Matice“ je bil dne 3. okt. Predsednik, prof. Levec, je omenil, da potres je tudi „Slov. Matici“ provzročil okolo 4000 gld. škode. Letos dobé društveniki knjige pravočasno, in sicer jedno več. Predsednik, omenivši pritožbe, da „Sl. M.“ priobčuje premalo leposlovja, opomnil je, da bi bilo boljše tudi na to stran, ko bi dohajalo primernih pripovednih spisov. Letošnje knjige bodo: Letopis za l. 1895, II. zvezek dr. K. Glasserjeve „Zgodovine slovenskega slovstva“, „Slov. narodne pesmi (I. del, zbral in uredil dr. K. Štrekelj), „Zabavne knjižnice“ 2. zv. Za l. 1896 pripravlja se 6 knjig ter se snuje sedaj tudi „Splošna zgodovina Slovencev“ in predgručačen natis zemljevida slovenskih pokrajin. Društvenikov ima Mat. sedaj 2530, t. j. 170 več nego lani. Društvena imovina znaša 58.006 gld. 90 kr., dohodov je bilo 13.684. Presojevalci računov ostanejo stari: Bradaška

⁷⁾ V tem pa delate jim vender preveliko krivico.

⁸⁾ Vašim nazorom o slovenjenju popolnoma pritrjujem. Cegnar hotel je Slovence podati dobre prevode nemških klasikov, a ostal je brez naslednika. — Za onega, ki zna dotični jezik, je sicer izvirkov vedno več vrednosti, kot vsak prevod; ali prvič ozirati se nam je treba tudi na one sloje naroda, ki ne znajo razum materinščine nobenega drugega jezika, in za katere tudi ne smajo zadoščevati jedino „Mojorjeve“ knjige — drugič pa pridobi si jezik in književnost tudi s prevodi mnogó.

⁹⁾ Oprostite pripomnje; a treba da se povsem razumemo. Zelo me veselil Vaše zanimanje za stvar, in zato srčna Vam hvala!

Dimnik in Zagar. Pri dopolnilni volitvi odbornikov je bilo oddanih 396 glasovnic; izvoljeni so: dr. F. Detela, dr. A. Gregorčič, Sim. Gregorčič, F. Hubad, A. Kržič, dr. L. Požar, And. Senekovič, dr. Jos. Staré, Iv. Sušnik, Iv. Šubic in F. Wiesthaler.

Goriško. Znao je, da gr. Fr. Coronini je odložil svoj državnozborni mandat; Italijani ponujajo to mesto princu Egonu Hohenlohetu, predsedniku uprave Južne železnice, in H. je sprejel ponudbo. Nekaj bi se utegnulo pripetiti, kar bi provzročilo, da bi Italijani izgubili tega zastopnika. Nemški nacionalci namreč žugajo, da predložijo v drž. zboru načrt o inkompatibiliteti, vsled katere bi nesmel biti drž. poslanec zajedno člen ali svetnik itd. kakega podjetništva. Princ Hohenlohe bi se pa najbrže ne pomišljal dolgo in bi rajši odložil mandat, nego pa predsedništvo Južne železnice, s katerim je združena vsekakor visoka renta in to brez podstave naloženega kapitala. Omenimo še, da je princ H. hud nasprotnik slovenske narodnosti; njemu sovolilci slovenski gotovo ne dajo glasu.

V Istri bi, kakor v Trstu, Italijani radi iztrebili poslednje ostanke 1000 let starih običajev, vsled katerih se vrši v cerkvi nekaj molitev in čitanj na jeziku istrskih Slovanov. To se sistematiški uničuje, ne da bi se dotični škofje protivili ruvanju, ki ima korenine v političkih povodih. „Il Pensiero Slavo“ izrecno priporoča škofu dr. Flappu in drugim ital. svečenikom, naj bi poštevali posledice, ki bi utegnile nastati iz takega ruvanja tudi v cerkvi. Isti list navaja več odstavkov iz spisov ital. svečenika Fachinettija, ki dokazuje, da istrski Slovani umejo cerkvene molitve in čitanja, kolikor se vrše v njih jeziku, v tem ko je laško ljudstvo, ker govori v raznih barbarskih narečjih, prisiljeno moliti na latinskem jeziku, kateri se ve da se ves popači v ustih prepostega naroda. Jezik slovanski, piše iste svečenik, je bogat, lep v izrazih, takó da se more meriti z vsakim drugim jezikom sveta. Slovanske množice so verski gorečniki, pobožniki, nego italijanske, in pobožnost pospešuje tudi to, da molijo na svojem jeziku.

Opomnimo, da drugi Slovani nimajo niti pojma, kakó se sleduje slovanščina tudi po cerkvah po vsem Primorskem, kjer imajo vpliv ital. stranke. Le potrpežljivost slovanska more vstrajati v takih razmerah, a to seza uže v preveliko škodo slovanske narodnosti.

Koroško. V Celovcu je bil na mesto odstopivšega drž. posl. dr. pl. Rainerja pri oži volitvi izbran za drž. poslanca nemškonacionalni kandidat urednik Dobernig s 521 glasovi proti Celovškemu liberalnemu županu dr. Poschu, ki je dobil 444 glasov. Dobernig je hud nasprotnik slovenske narodnosti; saj pa uže ime kaže, da je pravi Pragerman. Pri tej volitvi se je pokazalo, da se tudi na Koroškem mora umikati „liberalstvo“ nemškim nacionalcem.

b) ostali slovanski svet.

Državni zbor se snide dne 22. t. m.; vlada bode imela razna posvetovanja še pred pričetkom zborovanja. Tudi razni klubi bodo pretresovali, kako naj bi postopali.

Dunaj. Klub Združene nemške levice se je bil sešel dne 7. t. m. na Dunaju. Načelnik gr. Kuenburg je obžaloval, da so se Dunajske občinske volitve izvršile v anti-semitskem smislu, in sicer s pomočjo nemških nacionalcev. Ponavljal je frazo o namišljeni potrebi nemške levice v interesu nemštva in Avstrije, ta stranka da je potrebna za

ščičenje nemštva, za velika načela napredka in svobode, za svobodno šolo, duševni in gmotni napredek naroda na vse strani. Stranka se hoče potezati za ustavno zagotovljeno enakost vseh državljanov, pa tudi za socialne reforme, za blaginjo meščana, kmeta in obrtnika. Vlada se ni pogajala z nobeno stranko, torej tudi z levico ne, dosledno ostane poslednja nezavisna in hoče vesti se po delih nove vlade. Vse to je potem klub sprejel. Kdo bi ne zasledil ironije v ponovljenem programu nemške levice? Ona hoče zagovarjati „jednakost“ vseh državljanov, interese kmetov in obrtnikov! No ona hoče celó razširjenje volilnega prava, toda njej to ne sme škodovati.

O ustavni enakosti narodov je gr. Kuenburg molčal; prav je imel, saj bi bila vendar predebela, ko bi bil trdil, da je nemška levica vnetá tudi za nacionalno enakopravnost. „Sonn.- und Montags-Zeitung“, list Žida Scharfa, je začel grajati Zide ter jim očita, da so sami krivi, da je toliko narastla moč antisemitizma; v Avstriji je potrebna pravičnost za vse, brez razlike jezika in narodnosti. Ko bi se bili ravnali Židje po tem, ne bil bi propadel program dr. Fischhofa. Takó pa so Židje pospeševali narodnostni boj in tako pripravljali pot antisemitizmu. — Ta opomin ni brez stvarne logike, kajti še celó Slovani so se začeli vzbujevati in obračati proti Židom najbolj zaradi njih pomoči, ki jo dajejo njih nacionalnim naprotnikom v vsem cesarstvu. Slovani niti sedaj niso opasni Židovstvu, toliko manj bi mu bili nasprotni, ako bi bili kazali vsaj količkaj čustva pravičnosti nasproti itak zanemarjenim slovanskim narodom.

Češko. Dne 6. okt. je bil volilni shod v Kutni Gori; udeležilo se ga je 700 oseb; prisotna sta bila dr. Herold in dr. Pacák. Dr. Herold je kazal, kako naglo se je razvila mladočeška stranka, ki je takoj ob skupnem nastopu pokopala Dunajske punktacije. Ostala je v opoziciji za Taaffejeve in koalicijske vlade, ne da bi se razrušila, kakor so prorokovali, in ostane tudi pod Badenijevo vlado, ako ta ne spravi češkega vprašanja na dnevni red. Badeni je energičen; „ko bi porabil to energijo na pravem mestu, ko bi jo porabil k odstranjenju vsakaterih krivic in vsega brezpravja, ko bi jo porabil v prosep prav in pravičnosti, v prospeh tlačenih, pritiskanih politički, narodno in socialno, ko bi imel energijo, in bi obče razmere in javno življenje z nenaravnega kolovoza obrnil na ceste redne in pravične, pač bi v tej energiji ne videli nič zlega in neugodnega.“ Narod češki pa je utrjen in bode vstrajal, tudi ko bi se godilo narobe. Zato pa je treba jedinstvi v stranki, in da se frakcije pokoré skupnosti.

Dr. Pacák je opozoril, da hočejo zasejati med Mladočehe razdor, a treba je, da stojé vsi za jedno. Naposled se je izreklo obema poslancema popolno zaupanje in pozivljenje, da ostanejo poslanci v opoziciji, dokler se ne položijo osnove k ravnopravnosti in vsepravnosti češkega kraljestva. Dr. Herold je opomnil, da ni videti, da bi se bližal preobrat na bolje.

V poročilu nemške zveze „Deutscher Böhmerwald-bund“ se pritožujejo, da Čehi v južni Češki posnemajo Nemce v tem, da poleg nemških društev snujejo jednaka češka društva. Tudi v gmotnih podjetjih tekmujejo z Nemci, pomoč dobivajo pa iz založen (posojilnic) in pa „Živnostenske (obrtne) banke pro Čechy a Moravu.“ Ta banka da daje denar tudi podjetnikom v nemških krajih, in do tega da utegne priti tudi v obmejnih krajih Zgornje i Dolenje Avstrije. Če ne bodo pomagali Nemci, oslabi se nemški vpliv sosebno na južnem Češkem.

Pet nemških nacijonalcev, z dr. Bareutherjem na čelu, je priobčilo gledé na deželnozborske volitve na Češkem poseben volilni poziv, v katerem pravijo, da nemški zastopniki so v češkem dež. zboru nasproti Čehom in veleposestvu v manjšini, imajoči le 69 poslancev od 243. Tudi je večina nemških poslancev taka, da ne pozna češkega jezika, ki se večinoma rabi v dež. zboru. „Le gospodoželjnost more tajiti opravičenje zahteve, da se konec napravi takim nazmeran, z ločeno upravo stvarij obeh narodov. V interesu obeh je, da se izvrši ločitev na podstavi nacijonalnega ločenja okrajev v vseh oddelkih državne in avtonomne uprave v deželi, in da se s tem odstranijo vzroki nacijonalnih bojev, vsled katerih ostaje le fevdalno plemstvo pri svoji moči. Samostalniše bi mogel vsak obeh narodov po svojih potrebah gospodariti in se razvijati, ne da bi motil svojega soseda.“

V tej zahtevi nemških nacijonalcev so obsežena načela ne le za nacijonalno avtonomijo izključno na n-narodnem, temveč tudi na gospodarstvenem polju, in ko bi se ravnali nemški nacijonalci po teh načelih za vse dežele, ter zjedinele se s slovanskimi avtonomisti, mogli bi si postaviti cilj za nacijonalno organizacijo, ki bi odstranila kot brezpotrebne celó deželne zборе! No, nemški nacijonalci poznajo taka načela samo za češko kraljestvo.

Na razstavi je bilo doslej okolo 1,800.000 ljudij. V poslednje dni razstave (dne 21. okt. se zaključí) pride nadvojvoda Karol Ludovik ogledat si jo ter jo zatvori. Menijo pa, da izjemno stanje preneha še poprej.

Deželnozborske volitve so razpisane in se bodo vršile od 20. nov. naprej in sicer na kmetih dne 20. nov., dne 22. v mestih in obrtnih okrajih, 25. nov. v trgovskih in obrtnih zbornicah in dne 26. nov. v velikem posestvu.

Sileško. V Tešinu je dne 7. t. m. pričelo poučevanje na zasebnem poljskem gimnaziju. Zapreke so odstranili, ki so se delale do zadnjega časa otvorjenju.

Levov. Tu je bilo veliko poslavljanje uradnikov in raznih vrst dostojanstvenikov in gr. Badenija, ki je bil prišel nalašč v Galicijo slovo jemati. Zatrdil je, da ne pozabi Galicije, če tudi bode imel sedaj jednako skrb za vse kronovine.

„Галичанинъ“ nasvetuje, naj se brzo na nemškem jeziku sestavi brošura o poslednjih deželnozborskih volitvah, da svet bolje zve o terorizmu in nezaknitostih.

Zagreb. Cesar dojde v Zagreb 14. okt. zjutraj in sicer v spremstvu z ministerskim predsednikom; na kolodvoru ga pričaka župan in občinski svet. Popoldne se cesar pripelje k vložanju poslednjega kamna pri novem gledališču, potem obišče srednje šole in poslopje Glasbenega društva. V večer bode slavnostna predstava v gledališču, ob 9. uri zvečer pa serenada pred cesarjevim stanovanjem. Vtorek, 15. okt., obišče cesar vseučilišče, šole, bolnišnice in vojašnice. Na večer bode mestni ples. Dne 16. bode nadaljevanje obiskov; zvečer se cesar odpelje. Priprave so velike za vsprejem cesarja.

Slovaki. „Národné Noviny“ od 8. t. m. v članku „Dopracovali!“ pišejo: „Da, opravili so jo v evangeljski cerkvi avgspurskega izpovedanja na Ogerskem! Brez vprašanja zborov avtonomnih so razrušili historiško telo Pred-dunajskega distrikta, in ko so se temu protivili zakoniti zbori, ukrenili so nasilje, suspendovanje, dá, brahijalne brutalnosti. Na tiho častno stanovanje Pavla Mudronja so skočili žandarmi, da bi mu s silo vzeli senijoralne liste. List pravi, da je tu duhovnik proti duhovniku pozval bajonete. Zakaj je potem cerkveni red in cerkvena kazen? Neumnost je, hoditi na konvente, saj je krajša pot, ki

z bajoneti privede do cilja. Skof (evang.), naoktrovani, od cerkva neizvoljeni, izdaje ukaze, suspenduje iz uradov ljudi, rite izbrane, zaprisežene. Veče nezakonitosti se ne dá niti misliti v evang. cerkvi. List opominja, naj začne evang. cerkev drugo, notranje življenje, drugače jo čaka grozni čas marazma in gnjilobe.

Ogersko. Skupni minister cesarskega doma bode imel odslej naslov: „Minister cesarskega in kraljevskega doma.“ Madjari hočejo dosledno imeti zvezo z „in“, ker je njih cilj do personalne unije.

„Madjarska veda“ pod konkursom. Pod tem zaglavjem poroča „Magyarország“: „Kakor znano, je l. 1889 Andrej Semsey dal madjarski akademiji 100.000 gld., da bi ta znesek uporabila v nagrajenje 10 znastvenih del, po 10.000 gld. na jedno delo; imenoma se je imel razpisati konkurz na arheologijo Ogerske, zgodovino Ogerske, na zemljepis gospodarstvo, geologijo, mineralogijo, floro, favno Ogerske.“ Dela so se imela završiti, da bi se razstavila l. 1896 na millenijumski razstavi, a, beda, 6 konkursov je ostalo brez vspeha, namreč na madjarski jezik, historij madj. literature, gospodarstvo, geologijo in mineralogijo Ogerske. „To je sramota za vsakega Madjara.“ pristavlja navedeni list. Dobro, da se tudi po takih potih dokazuje in razkriva nesposobnost mongolskih Madjarov. Taka svedoštva duševnega uboštva se bodo še ponavljala, in tako pleme uničuje ariška slovanska plemena!

Državlanske matice se morajo od l. t. m. voditi na madjarskem jeziku. Zlorabili bodo pri tem imena za podmadjarjevanje. Sedmograjskih Saksoncev listi priporočajo dajati detetom taka imena, ki se ne dajo prevesti. Tako sovetujejo tudi srbski listi ogerskim Srbom.

V Sarajevu je vlada zasnovala deželno banko za Bosno i Hercegovino; dajala bode posojila podjetnikom v obče, da bi dobivali pomoč protu nižim obrestim.

Bolgarsko. Sedanje ministerstvo Stojlovo nekako vendar priznava, da Bolgarsko potrebuje, da hodi z Rusijo. Sedaj se je razglasil odgovor carja Nikolaja II nasproti bolgarski deputaciji in se glasi: Moj ded je Bolgarsko vstvaril, moj oče se je bojeval za njegovo osvobojenje, jaz pa hočem njegovemu zgledu slediti in se potrudim, da bi Bolgarskemu pripomogel k mirnemu razvoju in s tem k varnemu utrjenju položaja te države. Nadejam se, da naši prijateljski odnošaji z Bolgarskim se obnové kmalu. — Sedaj imajo mnogo opraviti z vprašanjem, ali prevedejo princa Borisa na pravoslavje. Vsak dan dohajajo nasprotna poročila o tem. Sicer pa je važnejše vprašanje v tem, ali naj bode Bolgarom vladar nemške ali kake druge krvi, in je v tem tudi velika beda, da slovanski mali narodi hodijo iskat vladarje k drugim narodom, kateri potem lahko trdijo, da Slovani niso sposobni, da bi jih vodili njih očetje in sinovi.

Ivan Vazov, bolgarski pesnik, je slavil 6. t. m. 25 letnico delovanja. Podarili so mu srebrni (lovorikov) venec s srebrno liro in drugimi darovi.

Biskup Strossmayer je izdal okrožnico „o krunici Gospinoj“, da bi se priporočali za zjedinjenje cerkvá itd. Povdarja, da razdvojenju niso toliko nauki krivi, kolikor medsebojno nesorazumljenje, nezaupanje, preziranje in strahovanje. Papež Leon XIII. dela na zjedinjenje; on zaslužeje kot slaven, učen, svet človek zaupanje tudi zunaj katol. cerkve. Naj bi bili bratje pravoslavni preverjeni, da papež izpolni vse njih uvete, da se vzdrži njih cerkvena avtonomija, da bodo imeli tudi ugled v rimski cerkvi: „Slavni život i slavno djelovanje Sv. Otea Pape Lava XIII.

jamči nam posve, da bi to i obilnije nego do sad bilo u crkvi rimskoj i da bi upravo braća naša, približivši se svetoj rimskoj Stolici, povodom biti mogli, da svi sastavni delovi crkve rimske tako budu upravljani i udešeni, da svaki narod, pak naravno i slavjanski, svoje naravne prestavnike, odvetnike i branitelje u Rimu ima u svetu svrhu, da se u krilu pravoga jedinstva i njihova avtonomija i sve ono, što im je u vjerskomu obziru srcu priraslo, uzdrži, sačuva i obezbiedi i da i oni u stvarih crkvene sveobće vriednosti prirodjeni upliv vrše.“ Potem pa govori okrožnica tudi o hrvatskih razmerah: „I u našem vlastitom domu žalibože ima neosnovanih i nerazboritih razmerica, razpra i svadja. Čudnovato je! Složimo se u jednoj ter istoj misli, u jednoj ter istoj cilji, u jednomu ter istomu djelovanju; a kad je to gotovo, onda se o imenu i vodstvu svadjamo, razilazimo i jedan drugomu o glavi radimo, prem znamo i vidimo, da je to obća šteta, obći zator i obća propast. A kad se pitamo, što je tomu krivo? onda se nedvojbeno odgovoriti ima: krivo je to, što nam duša i srce nije dovoljno oplemenjeno i posvećeno Isusom Krstom i svetim otajstvom i naukom njegovim“...

Odnosaji med Avstrijo in Rusijo označuje Petrograjski „СѢТЬ“ takó-le: „V Avstriji jemljejo stvari značaj javno sovražni Rusiji. Postavljenje v načelstvo vlade grofa Goluchovskega in Badenija grozi somejnemu z Rusijo delu ruskega naroda, živečega v Galiciji, in daje pravo pričakovati agitacij sredi poljskega naseljenja ruske države. V čudnih razmerah z Rusijo stojé Poljaki. Z jedne strani to je najbliže nam slavjansko pleme, nadarjeno, sposobno in, kazalo bi, da bi se jedino radovali poljskih vspehov; no z druge strani so poljski plemiči in klerikalci slepo orodje v rokah držav, sovražnih vsemu ruskemu in vsemu slavjanskemu, in poljski vodje v Avstriji so prvi vragi Rusije. Grof Badeni in Goluchovski takisto razglašata slovanski program, iščeta zbliznanje s Čehi in Slovenci (N. f. P. prevaja: „s Slovaki.“ Op. ur.), no nju cilj je, najti zvezo med takimi slovanskimi vejami Avstrije, ktere bi bilo možno postaviti proti Rusiji. Njih cilj zaseje zmešnjavo v slovanskem svetu in pretrže tisto zbliznanje, katero se je pričelo med slovanskimi plemeni...“

Rimski katolicizem je prvi podpornik idej, katere izvesti v Avstriji sta prevzela Badeni in Goluchovski. Naši ruski Poljaki naj ne dremlejo. Oni so dolžni spoznati položjenje, v katero jih hočejo postaviti. Oni so dolžni čutiti se kot Slovani, ako hočejo ohraniti svoje narodne črte, in postaviti osebe, katere bi glasno in brezobvezno šle proti stremljenju, katero izumljajo sedaj v Avstriji — kajti ta stremljenja, predno nanesejo zlo Rusiji, konečno pogubé poljski narod“.

Crispi „Tržaškim strelcem“ je neki rekel: „Zveze z Avstrijo nisem sklenil jaz, tudi bi je ne bil sklenil, ko bi bil tedaj v službi. Naj se reče kar koli, naše razmerje k Avstro-Ogerski je jednako kakor l. 1866; nič se odtlej ni izpremenilo. Recite Vašim sodržavljanom, da moje srce je njih, in da jih Italija ne pozablja, ne pozabi.“ Zagovorniki zveze z Italijo tajé te besede; ali v Italiji se vendar ponavlja jednako mišljenje, in primorski, sosebno Tržaški in istrski Lahi hodijo jako pogostoma k irredentovskim demonstrantom v Italijo. Na Primorskem pa dosledno vse prikrivajo, in kedar pride stvar v drž. zbor, pa vse skupej bagatelizujejo, v smislu opisovanja iz vladnih krogov na Primorskem, da je vse le „otročje“.

V Carjigradu so v resnici turške druhali mahomedanske vere pomorile ali hudo potokle na stotine

Armencev, in se je treba bati še nadaljnega klanja. Zato so se poslaniki vseh 6 velevlastij zjediniли ter pismeno opomnili turško vlado na posledice, ako ne da dovoljnega varstva proti fanatikom turškim. Anglija sedaj toliko bolj sili na naglo izvršenje uže davno obečanih reform v Armeniji. Poslaniki evropskih države se bojé za življenje tudi prebivalcev drugih narodov v Carjigradu.

Vstok in Slovani. Iz raznih znamenj slutijo, kakor da bi Anglija pospeševala eksplozijo na Vstoku, specijalno tudi na Balkanu, in uže trdé, da je bila usodna demonstracija Armencev v Carjigradu sad angleškega denarja. Anglija bi rada prehvabila Rusijo na raznih krajih vstoka. Nemški listi pa naravnost pošiljajo Rusijo v Azijo, da bi se tam zapletla, in sam cesar Viljem II je poslal carju Nikolaju II dar z napisom, ki pripisuje Rusiji zadačo, naj bi ščitila Evropo pred azijskimi Mongolci. Zapadniki računijo nato, da se Rusija zaplete v Aziji, v tem ko oni obračunijo s Turčijo in tudi balkanskimi Slovani. Poslednji, kakor prav trdijo tudi „Nar. Listy“, pa niso čisto nič pripravljeni, ne jedini so med seboj in se trgajo in slabé tudi na znotraj. Razun Črne Gore balkanski Slovani ne umejo sedanjega, nekako celó kritičnega položnja. Če jih zapad prehvapi nepripravljene, in na to računji, potem ne bodo več sami ščitili ne svoje „historiške individualnosti“, ne svojega centra ali več centrov; ščitili jih jim bodo drugi, pa takó, da se jim zasveti pred očmi, toda prepozno. Ali Hrvatje, Srbi in Bolgari ne vidijo, kakó se bliža Romunija Madjarom, da si kot pomočniki, zapadne politike razdelé delo, jedni nasproti Hrvatom in Srbom, drugi pa nasproti Bolgarom in Rusiji?

KNJIŽEVNOST.

Jugoslavjanski stenograf i glasnik obseza v 7. in 8. št.: Hrvatsko kazalište. — Slovenščina, II. — Pro domo. — Životopisi zaslužnih Slovena. — Kulturno-zgodovinske novine. Itd. Potem članki o stenografiji in obsežna stenografska priloga. Urednik priporoča čitateljem uvaževati, bi-li ne bilo bolje, da bi se ločil sedanjí „Glasnik“ od „Stenografa“ ter razširil se v primeren mesečnik. Ta bi prinašal več snovij o jugoslovanski književnosti, kulturnem in gmotnem razvijanju. Urednik pravi, da le preveč zajemljemo iz tujih virov, in da Jugoslovan pozna bolje oddaljene tuje nego pa bližnje krvne brate. Isina je!

Slovenské pohľady. Časopis zabavno-poučný. Obseg 10 št.: Slovenská svadba. — Jak piesne rastú... Reštaurácia na dedinie. — Rothschildove husle. — Beseda (Akej viery sú Slováci. — Literatura. Stojé na l. 5; na 1/2 l. 2.50. Izhajajo: V Turčianskom sv. Martine (Ogersko).

Na památku stoletých narozenin Pavla I. Jafaríka (1795—1895). Zvláštní otisk, z Českého Časopisu Historického, r. I. seš. 3. Praha (Bursik a Kohout), 1895. Obseza 4 sestavke českých strokovnjakov.

„Český Lid“ za l. 1895 ima v 6. št. med drugimi te-le sestavke: Beran V., Popěvky při nošení jídel o svatbe. — Polívka J. dr., Pohádkové studie. I. O očekávanou

odměnu dělí se darce s dvorním služebnictvím. — Pittnerová V., Hotovení kraslic. — Tejká J., Jak jsme hrávali kuželky. — Zibert Čeněk dr., Balbinova zpráva o duhových miskách (r. 1661). Zibert Čeněk dr., Baje-slovné drobnosti ze zač. věku XV. (Vodní muž, Perchta). — Kessler J., Nešťastní dnove v roce. — Hajný Aug., Lidová hra o třech králich v okolí Nymburka. — Niederle L., Pravek zemí českých na Narodopisné Výstavě Československé. I t. d., i t. d. — Titul, rejstrik a obsah. IV. ročníku.

Rozhledy socialní, politické a literární. Č. 12. obseza: Dr. V. Nermut: Česká organizace narodohospodářská! F. X. Šalda: Těžká kniha. — Jos. Pecl: Studium žen. — Potem razgledi: Z duševního ruchu za hranicemi, po literatuře, vědě a umění, politické a socialní školství. Naročajo se po knjigarnah in pri upravništvu v Chrudimú. Stojé za 1/4 l. 1.30, za vse l. 5.10 gld.

„Naše doba.“ Revue pro vědu, umění a život socialní, završuje s 12. seš. drugo leto; v tem sešitu ima med drugim: K šestému červenci (Naše obrození a naše reformace). Piše T. G. Masaryk. (Dokončení). — Nekolik slov o literárním proletariatu. Piše J. Arbes. — Z oboru obecného školství (učitelstvo). (Dok.) — Pavel J. Šafařík, jeho život a práce. Napsal Jarosl. Vlček. (Dok.) — Narodopisná výstava československá. Piše J. Jakubec. (Dok.) Potem razgledi: politički, občegospodarski, obrtni in socialni, časopisni, kritike, poročila. „Naše doba“ poštevta in pretresa vse strani češkega življenja. Ona dela nato, da bi se narod zavédal jasneje in v celoti, kaki so cilji in kaka so sredstva zato. Tadi gleda, da bi narod dosegel soglasje v nazoru o svetu; povsod skuša vcepiti trdno preverjenje. Kritika je v listu stvarna, zaresna in vzbujá občo pozornost. „Naša doba“ prične z 20. oktobrom svoje III. leto, izhaja 1krat na mesec in vsak snopič obsega po 6 tisk. pol. Stoji na l. 7.10, 1/2 l. 3.50, 1/4 l. 1.80 gld. Naroča se po knjigarnah ali pri založniku: Jan Laichter, král. Vinohrady, Dobrovsk. ul., 10.

Prošnja. Pokojni moj pobratim in rojak g. Hrabroslav Volarič je zapustil mlado udovo in štiri otročiče; najstarejši 7-letni deček kaže velik talent za glasbo. Obráčam se zatégadel do vseh prijateljev pokojnikovih, da bi podpirali udovo v izrejevanju teh sirot in v izobrazbi nadarjenega dečka. — Po vsej Sloveniji pojó se Volaričeve pesmi! Koderkoli je pri narodnih veselicah kaj čistega dobička, naj se rodoljubi spomnijo nesrečne rodbine pokojnikové. Volarič je izdal ob svojem tróšku več zvezkov skladb; veliko imá po vsej Sloveniji dolžnikov, katerih sveta je dolžnost, da vsaj zdaj poravnajo svoj dolg. — Mnogi gospodje imajo razne Volaričeve rokopise. Lepó prosim, da jih gospodje vrnejo udovi Franciski v Devin ali pa meni Darovi se objavljajo v „Soči“. — V Gorici, 6. okt. 1895.

Andrej Gabršček, tiskar in urednik.

Opomnja uredništva. Radi raznih opravil nismo mogli zadnje tedne odgovoriti na razna pismena vprašanja. Zgodi se kmalu. — Poslane snovi polagoma porabljam. Prosimo vljudno potrpljenja. — Visokobl. g. K. v Galiciji. Da, možno bode odslej postavljati akcent na besede ruskega teksta. — Prosimo lepo, da č. sotrudniki pišejo brezizjemno samo na jedno stran popirja in kar možno čedno in razločno, ker drugače tuji stavci pri še toliki naši previdnosti pusté različnih tiskovnih napak.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsak petek na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 12 kr. — *Zunaj Austro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inerate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), VII. Hofstallstrasse, Nr. 5.